

Мох Т.П.,
викладач кафедри спеціальної
та фізичної підготовки ОДУВС

Носкова Т.І.,
старший викладач кафедри спеціальної
та фізичної підготовки ОДУВС

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ТА
ВИКОРИСТАННЯ, ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ,
СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ТА ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ
ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ**

Відповідно до ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Проблеми припинення порушень громадського порядку при проведенні масових заходів є актуальними і характерними для поліції

усіх країн світу. Україна не є винятком. Особливого значення набула ця проблема в останні 10 років незалежності і демократичних перетворень у державі. [1]

У ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що поліція, під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї. [2]

Правила про застосування зброї поліцейськими, були ще закріплені в XIX ст., згідно з цими правилами працівники правоохоронних органів, могли використовувати зброю лише у наступних випадках, які вже історично побудовані:

1.головний випадок, коли на працівника правоохоронних органів здійснено озброєний напад, або напад озброєною групою осіб, а іншого способу уникнути цей напад не було варіантів;

2.при оборони життя та здоров'я від напад інших осіб;

3.це при затриманні злочинців, а точніше, коли поліцейський вже протидіє насильницьким діям правопорушників;

4.коли поліцейський вже втрачає свою можливість наздогнати або надалі переслідувати втікаючих правопорушників;

5.для того аби відбити напади правопорушників на будівлі, приміщення чи інші споруди, також на транспортні засоби, або для того аби їх звільнити, якщо вони вже захоплені.

Відповідно до чинного законодавства, застосуванню заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї повинно передувати попередження про намір їх використання або застосування, якщо дозволяють обставини. Без попередження такі заходи примусу можуть бути застосовані у випадках виникнення безпосередньої реальної загрози життю або здоров'ю громадян чи працівника поліції.

Законними підставами застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї, тобто будь-яке застосування сили проти особи, є законні та підзаконні нормативні акти, якими контролюються підстави, порядок та дії працівників правоохоронних органів, посадових осіб в будь-якому з етапів прийняття рішення про застосування, або вже після застосування сили.

Насамперед слід виділити, що коло самих питань у галузі застосування сили повністю регламентовано чинними законами та

підзаконними актами, які ніяк не суперечать Конституції України, одночасно з компетенцією у сфері застосування сили регулюються Законами України:

1) Закон України «Про Національну Поліцію» № 580-19 Верховна Рада України, редакцією від 12.07.2017 р., Закон України «Про державний захист суду і правоохоронних органів» № 3781-XII Верховна Рада України, від 23.12.1993р. [2]

2) Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» № 3782-XII Верховна рада України, від 23.12.1993 р. [3]

3) Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» № 2135-12 Верховна Рада України, від 18.02.1992р. [4]

Позитивним моментом законодавства є те, що ним визначено умови застосування поліцейських заходів. Так, у ст. 29 Закону України зазначено, що поліцейський захід має бути: а) законним – якщо він визначений законом; б) необхідним – якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам; в) пропорційним – якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди; г) ефективним – якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції. [2]

Вогнепальна зброя – найсуворіша міра примусу, вона використовується у виняткових винятках, якщо є реальна небезпека, що загрожує життю та здоров'ю, або порушник чинить озброєний напад чи проявляє опір під час його затримання. Перед застосуванням завжди передує сигнал, лише в окремих випадках, коли правопорушник чинить озброєний опір або виявив замах оволодіти вогнепальною зброєю. Вогнепальна зброя не може застосовуватися у місцях, де є ймовірність завдати шкоду життя чи здоров'ю іншим особам. Закон зобов'язує попередити особу про необхідність зупинення протиправних дій і про наміри використання при всіх обставинах, з цієї норми є також і декілька виключень, якими дуже часто нажалі зловживають працівники поліції:

1) Про намаганні особи, яку заарештовують зі зброєю в руках, підходити до поліцейського, скоротивши встановлену ним (тобто поліцейський) дистанцію, або приторкнутися до зброї (при чому сам

метраж відстані ніде не закріплений, тобто це вже на розсуд поліцейського, може бути і 1 метр, а може бути і 10 метрів);

2) У разі озброєного нападу, що наражає на небезпеку, чи загрожує життю та здоров'ю всіх людей;

3) Якщо правопорушник проявляє озброєний опір, чи пробує захопити зброю;

4) Якщо особа, арештована за вчинення особливо тяжкого злочину, або злочинець втікає за допомогою будь-якого транспортного засобу.

При цьому, законодавство наголошує на тому, що «спроба особи, яка затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизилася до нього, скоротивши визначену поліцейським відстань, чи доторкнутися до зброї є підставою для застосування зброї поліцейським.», але попри те, що чинне законодавство регулює всі випадки застосування спеціальних засобів, зокрема це відноситься до норм щодо того співрозмірності фактичної небезпеки, яка виникла, та виду спеціального засобу, який підлягає використанню в даному випадку. [2]

Отже, лише використанні зброї поліцейськими, завжди здійснюється в рамках службових відносин, таким чином, користування вогнепальної зброї є основна форма застосування, в обставинах, коли інші способи, за виключенням крайньої необхідності, не є дієві. Головною метою використання вогнепальної зброї поліцейськими – це є одними з видів фізичного впливу на правопорушника, зупинення транспортного засобу, загалом для запобігання суспільно-небезпечних дій і застосовувати вогнепальну зброю, поліцейські маю лише корисні наміри, для захисту людей або конкретних осіб.

Висновок. Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що повноваження поліції щодо застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї виписано досить чітко, витримано баланс між правами людини та пропорційністю їх застосування. Однак, поряд з цим, певні питання, про які зазначалося вище, потребують правового регулювання.

Література:

1. Конституція України: (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141)

2. Закон України «Про Національну Поліцію» № 580-19 Верховна Рада України, редакцією від 12.07.2017 р., Закон України «Про державний захист суду і правоохоронних органів» № 3781-XII

Верховна Рада України, від 23.12.1993р.

3. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» № 3782-ХІІ Верховна рада України, від 23.12.1993 р.

4. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» № 2135-12 Верховна Рада України, від 18.02.1992р